

Česká nová vlna

Úvod

60. léta: zlatý věk české kinematografie, čs. filmový zázrak, česká nová vlna.

Česká filmová kultura šedesátých let prošla radikálním vývojem a stala se mezinárodně vlivným a uznávaným fenoménem tzv. nového filmu.

- Rok 1963 vstoupil do dějin české kinematografie jako bod zlomu.
- Tím rokem se počíná nástup generace nové vlny, která vtiskla našemu filmu moderní tvář a zasloužila se o jeho nebývalý rozkvět a mezinárodní prestiž.
- Komplexní a radikální proměna zdejší filmové kultury se projevila barvitými a originálními výsledky, a to nejen v autorském, ale i v žánrovém filmu.
- Celý obrodný proces byl ovšem v srpnu 1968 zastaven sovětskou vojenskou invazí.

Generace tzv. nové vlny: Věra Chytilová, Miloš Forman, Ivan Passer, Jiří Menzel, Evald Schorm, Jan Němec, Pavel Juráček, Jaromil Jires, Juraj Herz ad.

Předchozí generace – ur-vlna:

Generace Jána Kadára a Elmara Klose (*Obchod na korze*, 1965), Karla Kachyni (*Kočár do Vídně*, 1966), Františka Vláčila (*Marketa Lazarová*, 1967) a Vojtěcha Jasného (*Všichni dobří rodáci*, 1968), která již koncem padesátých let přišla s prvními kritickými a novátorskými filmy a v následující dekádě realizovala svá vrcholná díla.

Předpoklady a podmínky

Sociokulturní a kinematografické milieu.

Globální rámec: liberalizace euroamerického kulturního regionu

- Změna životního stylu
- 60. léta: poslední fáze modernismu (Petr Král: liší se skepsí ke konceptu dějinného pokroku)

Politický rámec – železná opona:

- 1953: smrt Stalina
- 1956: XX. sjezd KSSS – odhalení stalinistických zločinů (Nikita Chrušov)
- 1956: povstání v Maďarsku – vojensky potlačeno sovětskou armádou
- 1961: nový impulz k uvolňování (Chruščovova kampaň)
- 1964: nástup konzervativního Leonida Brežněva

Český kontext

Proces **společenské a hospodářské liberalizace**: narůstající míra svobody slova a prvky hospodářské soutěže.

- proces destalinizace (1956)
- hospodářské problémy poč. 60. let (potřeba radikální ekonomické reformy, 1964/1967; Ota Šik)
- reformní proces

- **Antonín Novotný**: prezident 1957-1968, 1. taj. ÚV KSČ
- **Leden 1968: lednové plénum ÚV KSČ** - Novotný zbaven funkce 1. tajemníka KSČ -> **Alexander Dubček**
- březen 1968: Novotný rezignoval na f. prezidenta -> **Ludvík Svoboda**
- **nová vláda: prem. Oldřich Černík, předseda NS: Josef Smrkovský**
- Akční program ÚV KSČ - duben 1968: demokratizace, nikoli pluralita.

- 21. srpen 1968 – invaze, Moskevský protokol/diktát (Fr. Kriegel, předseda NF)
- **duben 1969:** taj. ÚV KSČ **Gustav Husák - normalizace**
- 1970: čistky

Kulturní pohyb - součást domácího emancipačního procesu - prudká kritická reakce na komunistickou ideologickou doktrínu (a na normativní estetiku socialistického realismu.

- Duben 1956: II. sjezd Svazu čs. spisovatelů: kritické projevy Františka Hrubína a Jaroslava Seiferta (kritický postoj ke kulturní politice KSČ).
- Květen 1963: konference v Liblicích – Franz Kafka.
- IV. sjezd Svazu československých spisovatelů - červen 1967
- Média – nezávislost, otevřenost (*Literární noviny, Tvář*)
- občanská pluralita - KAN, K231, umělecké svazy (FITES)

Obecný kulturní kvas:

- Literatura: Milan Kundera, Josef Škvorecký, Ludvík Vaculík, Bohumil Hrabal, Arnošt Lustig ad.
- Drama a divadlo: Václav Havel, Josef Topol, Milan Uhde; Laterna magika, Semafor, Divadlo Na zábradlí; Otomar Krejča, Alfréd Radok; Satirické divadlo Večerní Brno, Mahenova činohra – Miloš Hynšt, Bořivoj Srba, Alois Hajda, Ludvík Kundera ad.)
- Hudba: Jiří Suchý + Jiří Šlitr; nová hudba – Jan Klusák
- Výtvarné umění: Jiří Kolář, Josef Istler, Mikuláš Medek ad.
- a v dalších uměleckých a humanitních oborech.

Společenský/kulturní/umělecký diskurs

- Detabuizace témat
- Deideologizace diskursu – narušení ideologicky zdeformovaného obrazu skutečnosti
- Každodennost (současnost)
- Člověk – antihrdina

- Skepse, humor, ironie, absurdita
- Formální a žánrová rozrůzněnost
- Vliv nových myšlenkových proudů (fenomenologie a existencialismus), Karel Kosík
- Spor Milana Kundery a Václava Havla o „českém údělu“ (*Listy a Host do domu* 1968/1969; přetištěno in *Literární noviny* 2007?)

„Kulturní eroze systému“ [Svoboda in *Démanty všednosti*: 326]

- Subverzivní funkce umění (napětí mezi kulturní sférou a mocí)
 - Ur-vlna
 - Banská Bystrica 1959 (*Škola otců, Zde jsou lvi, Tři přání*)
 - 1962 na Barrandově zaveden **decentralizovaný produkční systém tvůrčích skupin**, jež fungovaly jako relativně samostatné jednotky
 - 1963: nová vlna

Strahovské události (Čs. filmový týdeník 10/1968, Jan Němec, 29 min.)

Dějiny na osm (Václav Táborský, 1968, 13 min.)

